

Nr 63.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till svenska lastbilaktiebolaget m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I propositionen nr 65 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 25 februari 1949, föreslagit riksdagen att till Lån till svenska lastbilaktiebolaget m. m. under statens affärsverksfonder, statens järnvägar, för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lindblom* och *Petrén* (I: 244) och den andra inom andra kammaren av herrar *Kollberg* och *Kristensson* i Osby (II: 310), i vilka hemställts, att riksdagen måtte, med ändring av det i förevarande proposition framlagda förslaget, till Lån till Svenska lastbilaktiebolaget m. m. för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av allenast 1 miljon kronor, att användas till minskning av den i bolagets balansräkning upptagna skuldposten Avräkning med statens järnvägar.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen II: 310.

Genom det vid 1945 års riksdag beslutade statsförvärvet av Stockholm--Västerås--Bergslagens nya järnvägsaktiebolags järnvägar m. m. överfördes i statens järnvägars ägo även ett bolagets dotterföretag, svenska lastbilaktiebolaget, som omhänderhaft järnvägsbolagets lastbilstrafik. Bolaget har där efter väsentligt utökat sitt verksamhetsområde och sina uppgifter, i det att bolaget dels å en del kortare järnvägssträckor från statens järnvägar helt eller delvis övertagit transportererna av stycke gods (kretskörning), dels å vissa stationer fått åtaga sig den avhämtning och utkörning av gods, som tidigare omhänderhafts av privata entreprenörer och som lämpligen borde utföras i statens järnvägars regi (distributionskörning). Utökningen har i regel skett genom övertagande av redan befintliga åkerier och endast i undantagsfall genom insättande av bilar med nya tillstånd. Angående ytterligare uppgifter rörande lastbilaktiebolagets tillkomst och utveckling torde få hänvisas till vad därom anförts i propositionen 1947: 132.

För att möjliggöra utvidgningen av svenska lastbilaktiebolagets verksam-

het har riksdagen till Lån till svenska lastbilaktiebolaget m. m. för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisat investeringsanslag av sammanlagt 3 000 000 kronor.

Beträffande bolagets ekonomiska förhållanden hänvisas i propositionen till där intagna vinst- och förlust- samt balansräkningar för åren 1946 och 1947. Även för verksamhetsåret 1948 lämnas i propositionen en sammanställning av uppgifter, dock allenast av preliminär natur. I balansräkningen upptages bl. a. en skuldpost »Avräkning med S. J.», för sistnämnda år uppförd med 1 247 000 kronor.

I skrivelse den 10 december 1948 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett anslag å 2 000 000 kronor såsom lån till svenska lastbilaktiebolaget m. m.

Järnvägsstyrelsen erinrar, att de genom lastbilaktiebolaget anordnade biltransporterna medfört betydande fördelar för statens järnvägar i form av indragna lokalgodståg eller styckegodsvagnar, kortare körtider för lokalgodstågen, minskad bemanning å tåg och stationer samt minskat växlingsarbete. Därtill komme vissa andra fördelar såsom ökade spår- och magasinutrymmen ävensom snabbare och tätare transportlägenheter eller med andra ord bättre kundtjänst m. m. Styrelsen meddelar vidare, att en detaljundersökning i syfte att söka fastställa den driftekonomiska betydelsen av ifrågavarande åtgärder numera slutförts. Vissa kompletterande sifferuppgifter, ägnade att belysa det ekonomiska resultatet av denna s. k. kretskörning, kunde därför framläggas. Enligt dessa beräkningar uppginge värdet av de under en månad gjorda besparingarna i fråga om vagndygn, restid, lok- och personalkostnader vid den omfattning, som kretskörningen hade vid tidpunkten för undersökningen, till cirka 130 000 kronor. Frändroges de tillkommande kostnaderna för biltrafiken, vilka efter avdrag av de forslingsavgifter, som trafikanterna erlagt, uppgingo till 84 000 kronor, kvarstode en nettobesparing av 46 000 kronor per månad motsvarande i runt tal 500 000 kronor per år.

Å andra sidan hade statens järnvägar före varje års bokslut i avräkning tillfört bolaget visst belopp såsom gottgörelse för av detta för statens järnvägars räkning utförda prestationer. Även om hänsyn toges till denna gottgörelse, vilken för 1947 belöpte sig till 288 000 kronor, vore det enligt styrelsen tydligt, att lastbilaktiebolagets verksamhet måste anses vara för statens järnvägar såsom förlagsgivare fördelaktig och att det i bolaget investerade kapitalet lämnade god förräntning.

Genom lastbilaktiebolagets verksamhet hade även vissa annars ofrånkomliga kostnadsökningar kunnat undvikas. Sålunda hade stationerna genom kretskörningen befriats från en del arbete, varigenom å vissa platser personalökning kunnat undvikas. Vidare skulle å flera platser en tillbyggnad till nuvarande godsmagasin ha blivit nödvändig, därest icke genom biltransporterna godsmängden i magasinet minskats.

Med hänsyn till det goda resultat, som ernåtts genom den hittills vidtagna utvidgningen av rörelsen, syntes en ytterligare utvidgning böra ske. De hit-

tills för ifrågavarande ändamål anvisade medlen väntades emellertid bliva helt förbrukade under innevarande budgetår. För en fortsatt utveckling av bolagets verksamhet erfordrades därför viss medelsanvisning även under budgetåret 1949/50, förslagsvis 2 000 000 kronor.

Departementschefen har, i fråga om den inom statens järnvägar verkställda undersökningen rörande den driftekniska betydelsen av bolagets s. k. kretskörning, anfört att, även om beräkningarna vore behäftade med vissa osäkerhetsmoment, resultatet tydde på att kretskörningen verksamt kunde bidra till rationalisering av järnvägstrafiken. Härefter har departementschefen anfört följande.

»Med hänsyn till vad järnvägsstyrelsen i ärendet anfört synes styrelsens hemställan om ytterligare anslag till lån till bolaget i och för sig vara väl motiverad. I nuvarande läge måste emellertid hänsyn jämväl tagas till de statsfinansiella förhållandena. Härtill kommer att frågan om den framtida organisationen av statens järnvägars biltrafik alltjämt befinner sig under utredning. Efter ytterligare överläggningar under hand med järnvägsstyrelsen och övervägande av förut berörda omständigheter har jag ansett en begränsning av anslagstillskottet till 1 500 000 kronor böra ske. Om detta belopp anvisas, skulle den i bolagets balansräkning upptagna skuldposten Avräkning med statens järnvägar kunna minskas med cirka 1 000 000 kronor, varefter ett belopp av cirka 500 000 kronor skulle kunna under nästa budgetår ställas till bolagets förfogande såsom lån för den ytterligare utvidgning av rörelsen som kan behöva företagas.»

Utskottet. Den i förevarande sammanhang lämnade redogörelsen ger vid handen, att den av svenska lastbilaktiebolaget bedrivna verksamheten medfört betydande fördelar för såväl statens järnvägar som vederbörande trafikanter. Enligt utskottets mening tala för den skull starka skäl för att, på sätt departementschefen föreslagit, bolagets rörelse ytterligare utvidgas. Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke kunna tillstyrka det i motionerna I: 244 och II: 310 framförda yrkandet, vilket skulle medföra ett avbrott i den hittillsvarande utvecklingen. Visserligen är, såsom jämväl i propositionen erinrats, frågan om statens järnvägars biltrafik för närvarande under utredning. Denna utredning avser dock närmast biltrafikens mest ändamålsenliga organisation och bör sålunda icke utgöra hinder för att lastbilaktiebolagets verksamhet utbygges i erforderlig omfattning.

Vad angår bolagets ekonomiska ställning har utskottet bibragts den uppfattningen, att i stort sett inga mera vägande anmärkningar kunna framställas mot densamma. Det synes dock utskottet angeläget att betona vikten av att företaget skötes efter fullt affärsmässiga grunder. Detta gäller såväl sättet för fastställandet av den från statens järnvägar utgående ersättningen för av bolaget fullgjorda tjänster som den av företagsledningen bedrivna avskrivningspolitiken. Av särskild betydelse finner utskottet det vara, att de bokförda goodwillvärdena avskrivs i snabbare takt än vad hittills varit fallet.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 244 och II: 310, till *Lån till svenska lastbilaktiebolaget m. m.* för budgetåret 1949/50 under statens affärsverksfonder, statens järnvägar, anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

Stockholm den 1 april 1949.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 67.

Reservation

av herrar *Johan Bernhard Johansson, Ohlon, Mannerskantz, Boman* i Kieryd, *Kollberg, Birke* och *Widén*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 244 och II: 310 och att därför

dels utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»De i propositionen närmare berörda biltransporterna ha enligt järnvägsstyrelsen medfört vissa fördelar för såväl statens järnvägar som vederbörande trafikanter. Dessa fördelar torde emellertid icke i och för sig vara helt avhängiga av den verksamhet, som bedrivs av svenska lastbilaktiebolaget, utan sammanhänga i första hand med av järnvägsstyrelsen vidtagna organisatoriska åtgärder, innebärande kombination av landsvägs- resp. järnvägs- trafikmedel.

Frågan om den framtida organisationen av statens järnvägars biltrafik är under utredning. Visserligen läser denna utredning närmast taga sikte på själva organisationsproblemet, men uppenbart torde å andra sidan vara, att jämväl nu föreliggande spörsmål måste komma att påverkas av utredningens resultat. Av propositionen framgår, att detta även är departementschefens uppfattning. Enligt utskottets mening läser, såsom ock motionärerna framhållit, det vara välbetänkt att intaga en avvaktande hållning inför de föreslagna utvidgningarna intill dess utredningen hunnit avslutas.

Även andra skäl tala enligt utskottets mening mot att nu fatta beslut om en utvidgning av lastbilaktiebolagets rörelse. I de i ämnet väckta motionerna ha sålunda riktats erinringar mot den av bolaget förda avskrivningspolitiken. Att dessa varit berättigade framgår av det förhållandet att, enligt vad utskottet inhämtat ur revisionsberättelsen för bolagets verksamhet år 1947, av-

skrivning på trafikrättigheterna samt avsättning för värdeminskning på bilmaterielen enligt revisorernas mening synt ha gjorts med för låga belopp, som icke svarade mot de i förvaltningsberättelsen angivna procentsatserna. Vidare ha revisorerna påtalat att leverantörskulder per bokslutsdagen icke balanserats liksom ej heller skatteskuld på årsresultatet. Enligt utskottets mening lämna icke de i statsrådsprotokollet redovisade uppgifterna tillfredsställande upplysning om bolagets reella ekonomiska ställning och om företagets förmåga att bedriva en efter affärsrättiga grunder lönande rörelse. Utskottet finner för sin del önskvärt, att större klarhet härutinnan ernås innan beslut fattas om ytterligare investeringar i bolaget för utvidgning av verksamheten. Vid sådant förhållande bör enligt utskottets mening nu anvisas allenast det belopp, som beräknats för minskning av den i bolagets balansräkning upptagna skuldposten Avräkning med statens järnvägar.»

dels ock utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 244 och II: 310, till *Lån till svenska lastbilaktiebolaget m. m.* för budgetåret 1949/50 under statens affärsverksfonder, statens järnvägar, anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor».
